

Eesti Varude Keskus

Toiduvaldkonna ülevaade

Ando Leppiman
7.10.2025

Riiklik isevarustus

Toimepidevad tööstus- ning
kaubandusettevõtted

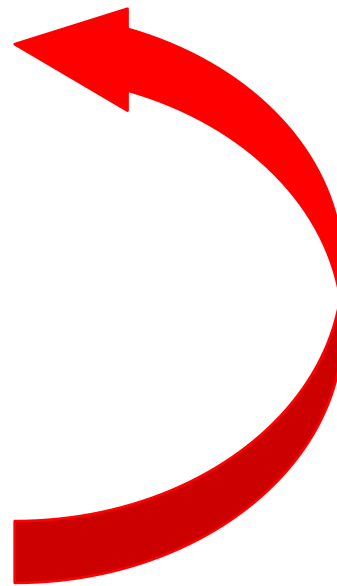
Toidu varustuskindlus

Toimiv väliskaubandus

Erinevad varude kihid

EVK valmistoiduvaru, kui viimane kaitseliin

Leibkond	<i>soovituslik 7 päeva kodune varu</i>
KOV / ETO / Reageerivad asutused	<i>esmaseks reageerimiseks soovituslik kohapealne varu ja/või tarneleping toidu müüjaga/toitlustajaga</i>
Turuosalised (tootjad, jae- ja hulgimüüjad)	<i>ca 1-1,5 kuu Eesti tavatarbimise mahus kommertsvaru</i>
EVK	toiduvaru

Valmistoiduvaru võetakse kasutusele ulatuslikus hädaolukorras kannatada saanud elanikkonnale toitlustuse, kui kaubandusvõrk ei toimi või esinevad tõsised toiduainete tootmis- ja tarneraskused.

Tulenevalt varu kasutuselevõtmise otsusest EVK müüb või annab toiduained tasuta üle reageerivatele asutustele / kohalikule omavalitsusele / ETO-le.

Toorainevaru - viljavaru

- Eesti isevarustatus viljaga on hea – meie põllumehed kasvatavad keskmiselt kaks korda rohkem teravilja, kui tööstus ja inimesed tarbivad
- Samas on vili likviidne börsikaup, maailmaturu hinnad on volatiilsed ning Ukraina täiemahulise sõja alguses oli tekkimas defitsiidioht
- 2022. aastal eraldati EVK-le sihtotstarbeliselt 450 000 eurot riigi viljavaru moodustamiseks
- Viisime läbi hanke, mille tulemusel moodustati delegeeritud varu 9 000 tonni ulatuses
- Broneeritud kogus vastas ligi kahe kuu toiduteravilja Eesti sisetarbimise vajadusele
- Sööginisu hoiti varus 2023. aasta viljakoristuseni
- Viljavaru hoiustamine on EVK-le seni ühekordne projekt

Veterinaarravimite varu

- Toidutootmise seisukohalt kõige kriitilisemad ravimid
- Ligi 20 nimetust ravimeid: vaktsiinid, antibiootikumid jms
- Kariloomadele ja lindudele: veised, sead, kanad
- Lemmikloomade ravimeid varusse ei kuulu

Toiduvaru väljakutsed ja võimalikud lahendused

Delegeeritud varude mudel ei ole lõputult skaleeritav ja mahulagi on lähedal

Valmistoiduvarule lisaks toorainevaru ja tootmisvõimekuse kokkulepped ettevõtjatega

Riigi vorstivabrik, võiladu ja Eesti Varude Keskuse kaupluste võrgustik pole realistlik lahendus

Riigi ja turuosaliste koostöös tootmise ja kaubanduse toimepidevamaks muutmine

Kriisi lahendamine ja varude moodustamine kriisi ajal on alati kõige kulukam lahendus

Riigi ja ettevõtjate vahel info jagamine turutõrgete tuvastamiseks ja ohupildi tajumiseks

Sõltuvus kriitilistest tootmissisenditest võib üllatada kohas, kus seda ei oska oodata

EVK kaardistab kriitiliste tootmissisendite ja teenuste tagamiseks vajalikke tooteid, mille osas tasub kaaluda varu moodustamist

Riigi tegevusvaru (HOS ja TsiRkS kohaselt)

Riigi tegevusvaru moodustab, haldab ja kasutuselevõtmist korraldab AS Eesti Varude Keskus

Varustuskindluse poliitikat kujundab vastavat valdkonda kureeriv ministeerium

Riigi tegevusvaru moodustamise aluseks on seadus, VV otsus või EVK otsus

Riigi tegevusvaru on:

- EVK omandis olev varu ehk välja ostetud varu
- delegeeritud varu , mida hoiustab EVK lepingupartner ning EVK-l on varu omandamiseks eelisostuõigus

Varu **moodustamise kulud kaetakse riigieelarvest**. Varu haldamiskulude katteks võib seadusandja kehtestada kohustusliku **varumakse** (nt vedelkütusevaru ja gaasivaru)

Toiduvaru haldamine kehtiva õiguse alusel

- Toiduainete varu moodustasid ja haldasid kuni 15.10.2021. a Põllumajandusministeerium ja Maaeluministeerium.
- Esialgne toiduainete varu moodustati põllumajandusministri 16.09.2009 käskkirjaga nr. 131 „riigi toiduainete tegevusvaru“, mille alusel sõlmitud lepingud anti 2015 a. üle Maaeluministeeriumi haldusalasse. 2009 – 2022 varude kogumaht 1475 tonni.
- 15.10.2021 võttis AS Eesti Varude Keskus üle Maaeluministeeriumi lepingud, uuendas neid vastavalt „Varude Õiguslik Analüüs“ AK analüüsiraporti (2018, Advokaadibüroo NOVE OÜ) infole tuginedes. Elanikkonnale vajaliku toiduvaru nomenklatuuri ja koguste kohta saadeti EVK-le sisend Maaeluministeeriumi asekantsleri poolt, mille alusel loodi uusi varude liike ja suurendati kogust enam kui kaks korda.
- Toiduvaru moodustatakse ja uuendatakse riigihangete tulemusena sõlmitud delegeeritud varu lepingutega, rahastusallikaks riigieelarveline sihtfinantseering (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Eesti Varude Keskuse vahel sõlmitud haldusleping).
- Toiduvaru hallatakse vastavalt hädaolukorra seaduses (§ 18² Varu hoidmine) sätestatule ja delegeeritud varu lepingutele. Eriregulatsioone kehtestatud ei ole.
- Toiduvaru võetakse kasutusele Vabariigi Valitsuse otsusega vastavalt hädaolukorra (§ 18³) seadusele. Toiduvaru kasutusele võtmise algatab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.

Toiduvaru haldamine TsiRkS eelnõuga kohaselt

- Riigikogu menetluses oleva seaduse kohaselt pole kindlust, et REM näeb toiduvaru haldajana edaspidi EVK-d, kuna seaduses viidet ei ole, see saab olla ka REM ise või mõni teine asutus.
- Ei ole mõistlik täpset nomenklatuuri ja koguseid kehtestada REM ministri määrusega ja ei ole mõistlik eelarve taotlemisel teha toiduvaru osas erisus, kuna senine praktika on näidanud, et vajalik on tagada paindlikkus varude moodustamisel ja eelarve tervikpilti peab omama ja eelarve eest seisma tegevusvaru eest vastutav minister
- EVK juhtis probleemile tähelepanu ja ette valmistamisel on TSIRKS eelnõu toiduseaduse muudatusettepanekud
- Ettepaneku kohaselt lisatakse ToiduS otsene viide EVK-le kui toiduvaru haldajale ToiduS § 46⁷ uue lõike sõnastus: Toiduvaru moodustab ja seda haldab tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse § 93 lõikes 3 sätestatud riigi tegevusvaru haldaja (ehk AS Eesti Varude Keskus)
- Täpseid toiduvaru koguseid ja nomenklatuuri ei kehtestata REM ministri määrusega ja eelarve taotleja saab olema tegevusvaru haldamise eest vastutav minister ehk majandus- ja tööstusminister, millega järgitakse sama põhimõtet kõikides varuliikides
- Eelnõusse jääb võimalus, et (tegevusvaru haldamise) valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada toiduvarus sisalduva toidu ja tooraine kogused, nende osakaalu, varu täpsema koosseisu ning toiduvaru väljaostmise ja uuendamise alused. Selline sõnastus tugineb sättes sisalduvale väljendile „võib“, mis ei tähenda kohustust varu täpselt määratleda, vaid annab paindliku võimaluse seda teha vastavalt vajadusele. Praegu ei ole ette näha olukorda, kus toiduvaru reguleeritaks üksikute toodete kaupa.

Toiduvaru haldamine TsiRkS eelnõuga kohaselt

Eelnevat arvesse võttes võiks olla ToiduS § 46⁷ - Toiduvaru koosseis ja kasutusele võtmise tingimused - sõnastus pärast muutmist tervikuna järgnev:

1. Riigi tegevusvarusse kuulub toiduvaru. Toiduvaru hulka kuulub toit ning võib kuuluda teravilja ja sellise toote varu, mis on vajalik ettevõtjale tootmissisendina toidu või loomse toidu tootmise eesmärgil peetavate loomade sööda tootmiseks või nende loomade söötmiseks (edaspidi tooraine varu).
2. Toiduvaru moodustab ja seda haldab tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse § 93 lõikes 3 sätestatud riigi tegevusvaru haldaja.
3. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada toiduvarus oleva toidu ja tooraine varu kogused, koguste osakaalu või varu täpsema koosseisu ning toiduvaru väljaostmise ja uuendamise alused.
4. Toiduvaru võetakse kasutusele, kui toidu puudus ohustab elanikkonna või loomse toidu tootmise eesmärgil peetavate loomade elu või on oht sellise olukorra tekkeks.
5. Toiduvaru võetakse kasutusele tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse § 95 lõikes 1, 2 või 3 sätestatud korras.
6. Vabariigi Valitsus kehtestab tooraine varu tootmissisendina kasutusele võtmise otsustamisel seda kasutavale ettevõtjale tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse § 95 lõike 4 punkti 3 alusel selle kasutamise tingimused.

Eesti Varude Keskus

Aitäh!

